Balio Sruogos laiškas Juozui Tumui, po 1924-04-08, iš Klaipėdos – į Kauną

Geras Tumai, / Labai apsidžiaugiau Tamistos laišku.

Geras Tumai [1],

Labai apsidžiaugiau Tamistos laišku [2]. Ir truputį nuliūdau, kad apie mane esi vis tik blogos nuomonės, tik ne todėl, dėl ko manai.

Paskaičius „Gairių“ [3] No 5 minimą chamizmą ir man nejauku pasidarė. Tiktai[,] tikėk manim, kad aš su tuo reikalu nieko bendro neturiu – to dalyko aš nerašiau, kaip ir abelnai iki šiol „Gairėse“ mano jokio straipsnelio dar nebuvo spausdinta. Man kiek nesmagu, kad tokiuose dalykuose mane įtari. Ir kai skaičiau „Lietuvoj“ [4] „atsilojojimą“ – man ir į galvą neatėjo, kad tie dalykai galėtų būti mano adresu taikomi. Juk pats žinai, „Gairių“ kompanijoj yra žmonių[,] visur esančių ir visa žinančių, kuriems chamizmo toli ieškot netenka. Jei atsiimi savo įtarimą – užmirškime.

Dėl fotografijos [5] – paieškosiu, bet tik po sekmadieniui.

Pagaliau trečias dalykas – tai čia irgi nepataikei: esu jau įrašytas bažnyčios knygose su visais palaiminimais ir t[.] t. [6]

Norėjau Vytauto bažnyčioj, bet aplinkybės buvo tokios – negalėjau. Visos ceremonijos buvo atlikta Viekšnių klebonijoje (dek. Novickis [7]). Užtat dabar šit koks dalykas – гражданский иск [8][.]

Sakei per anas krikštynas, jeigu aš ženysiuos, – veltui šliūbą duosi, savo vežėju atvažiuosi ir man dar 100 markių primokėsi. Tai kaip dabar bus[?] Deja, neatsimenu tų laikų kurso. O kad aš tikrai bažnytiniai ženotas – paliudys Al. Rimka [9] ir br. Adolfas [10], kurie ten klebonijoj pasirašė kaipo liudininkai.

Also, abgemacht [11].

T. [12]
Balys Sruoga

KOMENTARAI

[1] Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933) – kunigas, rašytojas. 1922–1929 m. Lietuvos universitete dėstė lietuvių literatūros istoriją, 1924 m. jam suteiktas docento vardas. „B. Sruoga labai gerbė Vaižgantą, žavėjosi jo talentu ir apgailestavo, kad jo plačiau neišvystė. Nors kartais karštai kanauninkui apibarant, jų santykiai buvo šilti ir nuoširdūs“ (Vanda Sruogienė, „Balys Sruoga ir kun. Juozas Tumas-Vaižgantas“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 128).

[2] „Kaune, 1924 m. bal. 8 d.
Būsimasis Kolega!
Hum. Mokslų Fakultetas neabejoja sulauksiąs Tamstos rudens semestrui docentauti. Būsime kolegos, nes ir mane žada pakelti docentu. Iki šiol ėjau jo pareigas ir tuo galėčiau tenkintis ir toliau. Mano pretenzijos būti mokslo vyru minimalės, o juodąjį darbą padirbu. Dėl ko buvau užsigavęs Tamstos priekaištu – „Gairių“ N 5, kam mane padarę „profesorium“, Girą studentu, o ne priešingai. Atsilojojęs „Lietuvoje“, tą dalyką užmiršau: negiliai gi to užsigavimo ir būta! Ir santykiai, tikiuosi, bus normalūs, jei panorėsi.
Pirmai pradžiai patarnauk man, būdamas Klaipėdoje. Fotografas Kaušas (Barbierstrasse) esąs kitą kartą fotografavęs „Birutininkų“ grupę: J. A. Vištelį, Jankų ir K. Kaip tik aš ieškau tikrojo Vištelio atvaizdo, nes Šliūpo duotasis Mauderodės profanų cinkografu buvo radikaliai pagadintas. Reiktų ši grupė nukopijuoti. Ji ir visa turi istorinės reikšmės. Mano ar „Krivulės“ lėšomis.
Už tai aš rengiaus, kaip to reikalauja Sruogų tradicija, dar vieną Sruogą, Tamstą, sutuokti moterystėn Vytauto bažnyčioje. Bet kažkas paleido gandą – būk T. jau esąs civiliškai susituokęs, tai kitur bažnytiškai. P. Šiaulys man nieko tikra nepasakė. O aš, žinomas klerikalas, visai nenorėčiau, kad bent vienas Sruoga būtų išsprūdęs iš mano rankų. Tokį įsakymą esu gavęs ir iš T. tėvų per anąsias sutuoktuves. Mano rejestravimas į katalikų knygas, pats žinai, ne taip jau įkyrus net laisvamaniams. Ir disonansų nebūtų.
Jei paskalos buvo neteisingos, labai atsiprašau. Kitam nebūčiau taip rašęs. Nepalaikyk tad kišimusi į ne savo dalyką.
Sveikinu abudu.
Kun. Juozas Tumas“
(Juozo Tumo laiškas Baliui Sruogai, iš Kauno – į Klaipėdą, 1924-04-08, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 886, l. 1r–v).
Straipsnyje, išspausdintame žurnale *Gairės*, pasirašytame slapyvardžiu, išdėstytos kritinės mintys apie aušrininkams priklausiusį poetą, vertėją Stanislovą Dagilį (1843–1915), jo originalią poeziją ir vertimus, ypač Adomo Mickevičiaus *Konradą Valenrodą*. Straipsnyje teigta, kad 1923 m. Biržuose Stanislovui Dagiliui pastatytas paminklas ne dėl literatūrinių nuopelnų, o dėl giminystės ryšių (Martyno Yčo dėdė).
Rašinio įvade kelta problema dėl kultūrinių vertybių, kurių visuomenė ir net profesionalai nesugeba objektyviai įvertinti: „Pas mus daug kas atpenč dedasi. Todėl tegu nesistebi skaitytojas, radęs šį kartą „Gairėse“ feljetoną. Kaipgi kitaip pavadinčiau šį savo rašinį? Vaižgantai eina pas mus į kritikus ir literatūros profesorius, Radzikauskai – į studentus. Čiurlionių-Kudirkų kapai usnimis apžėlę: o Stanislovui Dagiliui statomas paminklas“ (L. Straigis [Vytautas Bičiūnas,] „Paminklai dėdėms“, in: *Gairės*, Kaunas, 1923, Nr. 5, p. 311–313).
Feljetonas *Gairėms* parašytas, prieštaraujant Vaižgantui, pagerbusiam poetą jo 80 metų sukakčiai paminėti skirtame straipsnyje, kur aptariami laureato poezijos ir vertimų nuopelnai lietuvių literatūrai (Vaižgantas, „Stanislovas Dagilis“, in: *Atspindžiai*, Kaunas, 1923-02, Nr. 2, p. 25–29).

[3] *Gairės* – meno ir literatūros žurnalas, leistas Kaune 1923–1924 m. Redaktorius – Kazys Puida.

[4] *Lietuva* – dienraštis, ėjęs 1919–1928 m. 1923–1925 m. redagavo Kazimieras Jokantas.

[5] Spėtina, kad Juozas Tumas prašo paieškoti „Birutės“ draugijos narių fotografijos, padarytos Klaipėdos fotografo V. Kaušinio.

[6] 1924 m. kovo 22 d. Viekšniuose Balys Sruoga vedė Vandą Daugirdaitę.
„Ruošdamiesi vedyboms, tarėmės, kur apeigas atlikti. Norėjome, kad sutuoktų Tumas be jokių iškilmių. Bet mano tėvas prašė, kad nors kuklios vestuvės įvyktų Bugiuose. Tad mus sutuokė Viekšnių klebonas J. Novickis. Po to apsigyvenome Klaipėdoje.
Netrukus Balys gauna laišką iš Tumo, žaibais ir perkūnais svaidantį. Kaip tau ne gėda, Sruoga, gyveni be šliūbo, juk žinai, kad aš mielai judu palaiminčiau, – taip maždaug jis rašė.
Vietoj atsakymo Balys nusiuntė Tumui vedybų metrikos nuorašą. Vėliau susitikę visi gardžiai kartu pasijuokėme“ (Vanda Sruogienė, „Balys Sruoga ir kun. Juozas Tumas-Vaižgantas“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 128).

[7] Jonas Navickas (1864–1941) – Viekšnių parapijos klebonas kanauninkas, 1924 m. dekanas Viekšnių klebonijoje.

[8] Гражданский иск *rus* =pilietinis ieškinys.

[9] Albinas Rimka (1886–1944) – Balio Sruogos bičiulis, ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1923–1926 m. Lietuvos universiteto dėstytojas, statistikos, ekonominės politikos ir visuomeninės ūkio istorijos docentas.

[10] Adolfas Sruoga (1887–1941) – inžinierius, paštininkas, Balio Sruogos brolis.

[11] Also, abgemacht *vok* =Taigi, susitarta.

[12] T[avo].